

VWS OMGEVINGSANALYSE COVID-19

Analyseperiode 10:30 uur d.d. 6 juli – 10:30 uur d.d. 7 juli

5.1.2e

Directie Communicatie

Wie is getroffen? (1 ^e ring)	Wie is betrokken? (2 ^e ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 ^e ring)
<ul style="list-style-type: none"> Nederlanders overleden aan COVID-19 Nertsenfokkerijen GGZ-patiënten 	<ul style="list-style-type: none"> Familie, vrienden, omwonenden van getroffen Nederlanders MIND 	<ul style="list-style-type: none"> Algemeen publiek Politici Virologen, epidemiologen, en ventilatie-experts Crisisexperts Actiegroeperingen

Samenvatting

- Een mogelijke tweede golf staat volop in de belangstelling. De Telegraaf kopt op de voorpagina: 'Wen aan idee 2^e virusgolf' en citeert daarmee hoogleraar gezondheidseconomie Jochen Mierau. Volgens hem is het "...een kwestie van tijd voordat het virus in ons land weer de kop opsteekt". Experts dringen aan op 'duidelijke scenario's en transparante overheidscommunicatie' zodat burgers weten wat ze moeten doen en laten bij regionale uitbraken. Ook pleit Mierau voor het opdelen van Nederland in zo'n vijf gezondheidsregio's. "We moeten niet de strategie bepalen als de oorlog al is begonnen."
- Volgens AD spreken veel wetenschappers liever niet van een tweede golf, maar eerder van een 'voortsmulende bosbrand'. De nieuwe brandhaarden in het buitenland tonen aan dat het virus bepaald niet op zijn retour is. En dat het overal kan terugkeren als maatregelen weer worden versoepeld.
- Een tweede grote onderwerp betreft de 'aerosolenoorlog', nadat dit weekend 239 wetenschappers uit 37 landen (waaronder ook Nederland) in een open brief in de New York Times kritiek uitten op het gebrek aan aandacht voor ventilatie. Volgens de Volkskrant wordt die 'luchtoorlog' om corona steeds grimmiger. Zo wijst hoogleraar medische biotechnologie Huub Schellekens erop dat er onder de ondertekenaars veel experts uit de installatiebranche zitten, met 'een duidelijke belangenverstrengeling'.

BAS VAN DER SCHOT

(Bas van der Schot in Volkskrant vandaag)

- Het RIVM stelt in NRC dat de kans dat het coronavirus mensen infecteert via fijne zwevende aerosoldruppeltjes in kleine, niet-geventileerde ruimtes normaal gesproken te verwaarlozen is. "Maar die kan toenemen als de besmette persoon een ongewoon hoge hoeveelheid virussen uitscheidt, of als mensen urenlang in een ongeventileerde ruimte samenzijn."
- Het toedienen van bloedplasma met antistoffen leidt in veel gevallen waarschijnlijk niet tot sneller herstel van ziekenhuispatiënten. Die conclusie trekken onderzoekers van het Erasmus MC en bloedbank Sanquin in een tussentijdse evaluatie van hun onderzoek naar het gebruik van plasma.
- Volgens de WHO stukt de levering van de medicijnen door de coronacrisis. Na een inventarisatie van de nog beschikbare voorraden hiv-remmers in 144 landen, waarschuwt de WHO dat de bestrijding van hiv/aids in gevaar komt.
- Het SCP waarschuwt dat de coronacrisis voor psychische problemen kan zorgen. Mensen worden mogelijk eenzaam, raken hun baan kwijt en gaan op den duur wellicht meer drank en drugs gebruiken. Het adviesorgaan raadt de overheid aan om risicogroepen goed in de gaten te houden.
- MIND roept hulpverleners en beleidsmakers op haast te maken met het hervatten van de face-to-face zorg en dagbesteding, en daarover goed te communiceren met cliënten en naasten. De toepassing van

beeldbellen en eHealth is een pragmatische uitkomst gebleken in tijden van nood. Voor sommige cliënten biedt deze vorm van zorg ook perspectief voor de toekomst, maar in veel gevallen sluit het niet aan bij de behoefte van de cliënt. Bovendien is nog onvoldoende bekend over de effecten op de behandeling op de korte en lange termijn.

- De nertsensector stelt de vraag hoe het virus in de stallen terechtkomt ondanks alle voorzorgsmaatregelen. Er geldt een vervoersverbod, er is geen aan- of afvoer van mest, er zijn strenge hygiëneprotocollen. 'Alweer een fokkerij besmet, experts staan voor raadsel', kopt Trouw.

SISOS (Slachtoffers - Identiteiten – Schade - Oorzaken - Scenario's)

Slachtofferaantallen

- Maandag liggen er 23 mensen met het coronavirus op de ic's. Dar zijn er vijf meer dan tijdens het weekend. De ic's behandelen 538 mensen met andere aandoeningen. In totaal liggen 561 mensen op een ic in Nederland. Dat aantal schommelt al wekenlang rond de 600. Voorzitter Ernst Kuipers van het Landelijk Netwerk Acute Zorg geeft aan dat de lichte toename geen reden tot zorg geeft. 'Volgens hem blijft het aantal mensen dat op een intensive care moet worden opgenomen "erg laag"'.
 • Op de verpleegafdelingen liggen 81 mensen met het coronavirus. In totaal behandelen de ziekenhuizen nu 104 coronapatiënten. Dit aantal was afgelopen zaterdag voor het eerst gedaald tot onder de honderd.

Informatiebehoefte

Welke informatievragen leven er bij getroffen?

- Via de social kanalen van minister De Jonge worden onder meer de volgende vragen gesteld: 'Wanneer mogen bewoners weer zelfstandig naar buiten en op bezoek bij mensen?', 'Wanneer kan de normale zorg weer volledig draaien?' Mensen blijven benoemen dat er betere ventilatie in verpleeghuizen nodig is. Er zijn signalen dat zorginstellingen nog erg beperkend zijn in bezoek ontvangen.
- Via de social kanalen van VWS gaan vragen over: verschillende typen zorgprofessionals, orgaandonatie, sportstimulering, waarom chauffeurs geen mondkapjes hoeven te dragen, kritiek op het dragen van mondkapjes en twijfels over de huidige coronamaatregelen.
- De nertsensector stelt de vraag hoe het virus in de stallen terechtkomt ondanks alle voorzorgsmaatregelen. Er geldt een vervoersverbod, er is geen aan- of afvoer van mest, er zijn strenge hygiëneprotocollen. "Alles wat je erover zegt, is speculatief", zegt Wim Verhagen, directeur van de Nederlandse Federatie van Edelpelsdierhouders (NFE). "We weten het gewoon niet. Ook wij moeten wachten op de uitkomsten van de onderzoeken, die hopelijk snel meer duidelijkheid verschaffen."

Geruchten

- Zelfbenoemd hacker Benjamin W. Broersma laat op Twitter weten dat de corona-app website 'vermoedelijk' coronamelder <http://coronamelder.nl> zal zijn. "Dit op basis van de Certificate Transparency logs waarin alle TLS certificaten worden gelogd, filter PKI-overheid & raak! Voltreffer Grijnzend gezicht. De social accounts (Twitter/Instagram) onder @coronamelder en @coronameldernl." In een latere tweet zegt Broersma: "Nog wat extra bewijs, @RoordaReclame staat als registrant voor <http://coronamelder.com>. Dit is het reclamebureau wat meehelpt met de lancering van de Corona App."

Hoe wordt het incident omschreven (welke facts en figures worden benoemd)?

Aerosolen

- De kans dat het coronavirus SARS-CoV-2 mensen infecteert via fijne zwevende aerosoldruppeltjes in kleine, niet-geventileerde ruimtes is normaal gesproken te verwaarlozen. Maar die kan toenemen als de besmette persoon een ongewoon hoge hoeveelheid virussen uitscheidt, of als mensen urenlang in een ongeventileerde ruimte samenzijn. Dat blijkt uit een studie die is uitgevoerd door onderzoekers van het RIVM. Daarin modelleerden de wetenschappers het blootstellingsrisico door deze fijne druppels na ademen, praten, hoesten en niezen in een ongeventileerde bus en een grotere niet-geventileerde ruimte.
- De open brief van dit weekend in de New York Times is gisteren gepubliceerd in vakblad Clinical Infectious Disease. Volgens de wetenschappers zijn er sterke aanwijzingen dat het virus zich soms ook verspreidt via minuscule druppeltjes die langdurig blijven zweven en veel verder komen dan anderhalve meter.
- "De overdracht via aerosolen is niet de belangrijkste besmettingsroute, maar kan soms wel voor problemen zorgen", zegt Erwin Duizer, viroloog bij het RIVM en een van de auteurs van het artikel, dat zondag op de pre-printserver medRxiv verscheen. "Dat past bij wat we nu zien: heel af en toe zijn er situaties waar anderhalve meter afstand houden niet voldoende lijkt."

Overig

- Het toedienen van bloedplasma met antistoffen leidt in veel gevallen waarschijnlijk niet tot sneller hersteld van coronapatiënten die in het ziekenhuis zijn opgenomen. Die conclusie trekken onderzoekers van het Erasmus MC en bloedbank Sanquin in een tussentijdse evaluatie van hun onderzoek naar het gebruik van plasma. Ze hebben de studie tijdelijk stilgelegd, ook omdat momenteel maar weinig nieuwe patiënten in ziekenhuizen worden opgenomen. Het onderzoek gaat wel door, maar met een andere insteek. Zo willen de onderzoekers zich gaan richten op patiënten die nog geen antistoffen hebben aangemaakt.
- GGD-GHOR Nederland meldt dat vorige week meer coronatest zijn afgenomen dan de periode ervoor. Vorige week zijn 67.758 coronatests gedaan, ervoor stond het aantal op 62.000 coronatests. Dit zijn gemiddeld 8.500 tests per dag. De testcapaciteit is met 30.000 tests per dag veel hoger dan het aantal uitgevoerde tests.
- In Duitsland dreigt een tekort aan het coronamedicijn Remdesiver. De Duitse minister van Volksgezondheid, Jens Spahn, geeft aan nog maar een paar doses te hebben. Vorige week gaf de minister aan voldoende voorraad te hebben.
- Door de coronacrisis stokt de levering van de medicijnen. Door de wereldwijde coronacrisis komt de bestrijding van hiv/aids in gevaar. Daarvoor waarschuwde de WHO maandag, na een inventarisatie van de nog beschikbare voorraden hiv-remmers in 144 landen. De voorraden van deze 'levensreddende medicijnen' slinken snel, meldt de WHO. In 24 landen is inmiddels sprake van een 'kritiek lage' hoeveelheid, of zijn er reeds tekorten. In totaal 73 landen vrezen dat ze op korte termijn met tekorten te maken krijgen. Wereldwijd zijn leveranties van de medicijnen grotendeels stil komen te liggen als gevolg van lockdowns. Door de lockdowns kunnen patiënten in verschillende landen bovendien minder makkelijk naar de kliniek komen. De WHO vreest verder dat door de toenemende schaarste de prijs van de hiv-remmers stijgt en sommige patiënten het middel daardoor niet meer kunnen betalen.

Wat zien, ruiken, voelen, horen, proeven mensen (zintuigelijke waarnemingen)?

- Uit een derde peiling onder het MIND-panel in juni blijkt dat de zorg van huisarts, POH GGZ en ggz-behandelaar nog steeds voor een groot deel digitaal plaats vindt. Een op de drie geeft zelfs aan dat de bijeenkomsten van hun dagactiviteitencentrum en inloop-, herstel of zelfregiecentrum helemaal gestopt zijn. Volgens koepelorganisatie MIND keert het face-to-face contact in de ggz nog 'onvoldoende' terug. Slechts bij iets meer dan de helft van de cliënten is de behandeling weer zoals voor de Corona-uitbraak. Ook de communicatie over hervatting van de behandeling is nog vaak onvoldoende: ruim een op de drie cliënten geeft aan dat de zorgverlener/instelling nog niets heeft laten horen over eventuele hervatting van face-to-face zorg of groepsbijeenkomsten.
- De versoepeling laat een wisselend effect zien op psychische klachten: een op de drie merkt door de versoepeling positieve gevolgen op hun psychisch welbevinden; met name door het terugkerende contact met familie en/of vrienden en de bewegingsvrijheid. Ook een op de drie heeft last van toegenomen klachten door extra prikkels, de toegenomen druk, angst voor besmetting en ervaart stress over mensen die zich niet aan de regels houden. De Corona-maatregelen hebben erg veel gevraagd van familieleden en naasten: 42% heeft de afgelopen maanden meer hulp geboden dan voor de Corona-crisis door het wegvallen van zorg en toegenomen spanningen bij hun verwanten. Ruim de helft van de familieleden en naasten (54%) geeft aan zelf behoefte te hebben aan ondersteuning of hulp variërend van een luisterend oor in hun sociale netwerk, steun van de behandelaar van hun verwanten tot professionele hulpverlening voor henzelf door de huisarts of een psycholoog.

Waarneembaar gedrag (schadebeperking)

Wat doen of laten getroffenen en betrokkenen?

- De actiegroep VirusWaanzin demonstreerde maandag bij meerdere redacties in Nederland tegen de verslaggeving van het coronavirus. Een deel van de demonstranten stonden bij het Media Park in Hilversum. Een ander deel stond in Rotterdam, zij dachten te demonstreren bij het pand van het AD. Echter is de krant al een tijd gehuisvest in een pand in het centrum van Rotterdam. Een medewerker van het AD geeft aan: "Er demonstreren vandaag dus mensen tegen media die hen niet goed zouden informeren over corona. In Rotterdam staan ze bij een pand waar het AD al acht jaar weg is."

Betekenisgeving

Welke oproepen en waarschuwingen worden gedaan?

- Het SCP waarschuwt dat de coronacrisis voor psychische problemen kan zorgen. Mensen worden mogelijk eenzaam, raken hun baan kwijt en gaan op den duur wellicht meer drank en drugs gebruiken. Het

adviesorgaan raadt de overheid aan om risicogroepen goed in de gaten te houden. Het gaat dan om laagopgeleiden, jongeren, migranten, mensen met een arbeidsbeperking en zzp'ers. Het SCP vreest dat de coronacrisis op den duur zelfs tot meer zelfmoorden kan leiden. De overheid moet ervoor zorgen dat de GGZ in Nederland genoeg beschikbare plekken heeft om iedereen te helpen, stelt het SCP. Ook voor de coronacrisis waren er al lange wachtlijsten voor wie terecht wilde in een GGZ-instelling. Daarom moet er volgens het SCP snel voor gezorgd worden dat deze instellingen meer mensen op kunnen vangen. "GGZ Nederland rekent in de nabije toekomst ook op een toename van de vraag naar geestelijke gezondheidszorg door een nieuwe groep: mensen met trauma's vanwege corona. [...] Ook zorgverleners kunnen nadrukkelijk tot deze risicogroep behoren."

- Groninger hoogleraar en gezondheidseconoom Jochen Mierau pleit voor het opdelen van Nederland in zo'n vijf gezondheidsregio's. "Als ergens een uitbraak is, kunnen in die regio – en eventueel in de regio's eromheen – maatregelen worden genomen. We moeten voorkomen dat er weer een nationale lockdown wordt ingevoerd als de virusintensiteit niet overal even hoog is: dat er in Brabant een uitbraak is, terwijl er in Appingedam niks aan de hand is. Daar vind je geen draagvlak meer voor."
- Complexiteitsonderzoeker Bert Slagter (37) is ook voorstander van een heldere, regionale aanpak 'desnoods tot op postcodeniveau'.

Welke emoties, waardeoordelen, kwalificaties, kritiek, steun worden gegeven?

Tweede coronagolf

- AD schrijft dat het aantal coronabesmettingen wereldwijd maar blijft toenemen. Een tweede golf? Veel wetenschappers vergelijken het liever met een voortsmeulende bosbrand. Wordt de brandslang ergens opgeborgen, dan laait het vuur meteen weer op. De nieuwe brandhaarden tonen aan dat het virus bepaald niet op zijn retour is. En dat het overal kan terugkeren als maatregelen weer worden versoepeld. Veel virologen vinden 'tweede golf' geen juiste term. Sommige wetenschappers vergelijken de huidige situatie dan ook liever met een smeulende bosbrand. Op sommige plekken woedt de brand nog hevig. Op andere plaatsen lijkt hij te zijn geblust, tot hij weer zuurstof krijgt en oplaait. Gaan mensen massaal staan zingen en schreeuwen in een volle discotheek, laat je ongecontroleerd buitenlandse toeristen toe of steken collega's van een slachterij elkaar aan, dan heb je weer nieuwe brandhaarden, maar het is niet meteen die grote tweede golf.
- Groninger hoogleraar en gezondheidseconoom Jochen Mierau vindt dat we beter voorbereid moeten zijn op een tweede golf. "Dergelijke regionale uitbraken moeten we meteen de kop indrukken. Dat kan als er duidelijke scenario's klaarliggen en als de overheidscommunicatie transparant is, zodat de burgers weten wat ze moeten doen en laten. We moeten niet de strategie bepalen als de oorlog al is begonnen."
- Mierau pleit voor het opdelen van Nederland in zo'n vijf gezondheidsregio's. "Als ergens een uitbraak is, kunnen in die regio – en eventueel in de regio's eromheen – maatregelen worden genomen. We moeten voorkomen dat er weer een nationale lockdown wordt ingevoerd als de virusintensiteit niet overal even hoog is: dat er in Brabant een uitbraak is, terwijl er in Appingedam niks aan de hand is. Daar vind je geen draagvlak meer voor."
- Tot slot stelt Mierau dat, om draagvlak te behouden, het publiek goed moet worden geïnformeerd over noodzakelijke maatregelen bij een lokale uitbraak. "Mensen moeten automatisch weten: oké, dit betekent dat ik nu drie weken in quarantaine moet. Als mensen terugkeren uit een vakantiegebied waar besmettingen zijn opgetreden? Dit zijn nu de regels. En de GGD moet dan communiceren: 'Wij gaan nu een x-aantal mensen testen'. Helaas zie ik die scenario's nergens klaarliggen."
- Ook complexiteitsonderzoeker Bert Slagter (37) wijst op de noodzaak van snel handelen bij een nieuwe uitbraak. "In maart verloren we de controle over het virus, waardoor het zich heel snel kon verspreiden. Het aantal besmettingen verdubbelde elke drie dagen. Inmiddels zijn allerlei maatregelen van kracht: we nemen zoveel mogelijk de anderhalve meter in acht, we blijven thuis als we ziek zijn en we werken thuis, het rioolwater wordt getest op virusdeeltjes, burgers worden getest, er heeft bron- en contactonderzoek plaats en zodra er ergens een uitbraak is, wordt er onmiddellijk een muur om dat gebied geplaatst. Een tweede golf, met de snelle verspreiding zoals in het voorjaar, zie ik daarom niet zo snel gebeuren. Maar het hangt af van de striktheid waarmee de regels worden nageleefd."
- Bert Slagter is ook voorstander van een heldere, regionale aanpak 'desnoods tot op postcodeniveau'. "We weten niet wanneer het virus terugkomt, maar als het gebeurt, komen er clusters van besmettingen. Die willen we zo vroeg mogelijk detecteren zodat we op lokaal niveau kunnen reageren. Misschien moeten we naar iets van vier veiligheidsniveaus. Dan kun je subtiel opschalen tot aan niveau 4, wat een lockdown inhoudt. [...] Op die manier hoef je je ook niet veel zorgen te maken over een nieuwe overbelasting van de

zorg. Want als je het aantal besmettingen indamt, kom je niet eens op het punt dat veel mensen in het ziekenhuis belanden. Maar dan moet je wel het bronnen- en contactonderzoek heel serieus aanpakken en snel in kaart brengen met wie patiënten allemaal in contact zijn geweest. En dit vereist ook een GGD die dat echt wil. Niemand mag er met de pet naar gooien."

- Het LNAZ waarschuwt dat er niet voldoende IC-verpleegkundigen beschikbaar zijn bij een nieuwe grootschalige uitbraak. In Telegraaf spreekt ook afdelingshoofd intensive care Hans van der Hoeven van het RadboudUMC zijn zorgen uit: "Een tweede golf is nog steeds mijn grote angst. Het personeel kan zich niet nog een keer zo opladen, die motivatie is nu een stuk minder."
- Dit lijkt een belangrijke vraag volgens Telegraaf: hoe zullen burgers – onder wie ook het zorgpersoneel – reageren als in hun regio onverhoopt tóch weer een uitbraak plaatsheeft en hun gebied 'op slot gaat'? "Dan komt het aan op ieders veerkracht", zegt Eveline Crone (44), hoogleraar ontwikkelingspsychologie. "Hoe ga je om met uitdagende omstandigheden? Uit onderzoek onder mensen die bloot hebben gestaan aan bijvoorbeeld natuurrampen blijkt dat individuele veerkracht erg afhangt van het systeem waar die mensen deel van uitmaken. Als dat systeem zelf veerkrachtig is, heeft dat invloed op individuele burgers."

Aerosolen

- Aanhoudende aandacht voor de open brief van dit weekend in de New York Times. Daarin stellen 239 wetenschappers uit 37 landen dat de WHO te star is en niet voldoende oog heeft voor recente wetenschappelijke inzichten over aerosolen. Viroloog Ron Fouchier van het Erasmus MC in Rotterdam is meermaals gevraagd om de brief mee te ondertekenen, laat hij aan NRC weten. Hij bedankte daarvoor, en hij vermoedt vele epidemiologen en virologen met hem: het overgrote deel van de ondertekenaars zijn fysici, ingenieurs, milieutechnologen en bouwkundigen. "De fysici en ingenieurs hebben weinig rekening gehouden met de virologie, biologie en epidemiologie van het probleem en een slechte onderbouwing gegeven. Natuurlijk is iedereen het eens dat 'betere ventilatie' beter is. Maar de vraag is of het nu realistisch is om in bestaande gebouwen als concertzalen, bioscopen en nachtclubs ventilatiesystemen te bouwen of aan te passen en zo ja, via welke specificaties en tegen welke kosten", aldus Fouchier.
- De kritiek op de WHO vindt RIVM-viroloog Duizer wel terecht. "Maar we moeten het nuchter blijven bekijken. Met de verspreiding via aerosolen hoeft bij de gemiddelde geïnfecteerde geen rekening te worden gehouden, dat blijft staan. Maar bij minder dan 5 procent van de geïnfecteerden speelt het waarschijnlijk wel een rol." Net als Fouchier vindt ook hij het, gezien die kleine groep, te vroeg om op basis van de bevindingen adviezen voor bijvoorbeeld ventilatie aan te passen. "Meer ventileren is altijd een goed idee. Maar we weten nog niet welke manieren van ventileren dan afdoende zouden zijn. Je wilt niet dat de mogelijk infectieuze druppels verkeerd circuleren en dan juist meer mensen zouden kunnen besmetten." Hij blijft pragmatisch. "De maatregelen die we gebruiken, werken. Afstand houden, grote groepen vermijden. Binnenshuis met grote groepen samenzijn is hoe dan ook geen goed idee."
- Hoogleraar binnenmilieu Philo Bluysen (TU Delft), een van de ondertekenaars van de open brief in de New York Times dit weekend wijst erop dat critici al sinds april bij de WHO lobbyen voor meer aandacht voor ventilatie. "We kregen keer op keer nul op het rekest", zegt Bluysen. "Verspreiding door de lucht moest eerst bewezen worden. Terwijl wij zeggen: er zijn allerlei aanwijzingen dat transmissie via de lucht een rol speelt, neem nu eens het zekere voor het onzekere."
- Achter het conflict schuilt een botsing van culturen, schrijft Volkskrant: tussen de meer natuurkundig, en de meer medisch geschoolde wetenschappers. Onderzoekt de eerste groep vooral hoe vochtdruppeltjes zich verspreiden, de tweede groep vraagt zich vooral af hoeveel besmettelijk virus er in die druppeltjes zit. "Niemand heeft ooit ontkenend dat beide benaderingen belangrijk zijn", mailt hoogleraar klinische virologie Louis Kroes (LUMC, niet verbonden aan RIVM of OMT). "Maar een grote rol voor overdracht op afstand via microdruppels ligt vanuit de klinische praktijk gezien gewoon niet zo voor de hand. Als je iets moest benadrukken, is daarom gekozen voor die klassieke, directe overdracht via korte afstand, waarvoor wél heel veel bewijs is."
- Viroloog Kroes vindt ook dat het beleid al 'nadrukkelijk rekening houdt' met de zwevende virussen. Zo zijn spreekkoren en schreeuwen verboden, en blijven clubs en dansings nog gesloten. Bovendien was het zweefgevaar van het virus de reden dat men de sportscholen aanvankelijk helemaal gesloten wilde houden, zei Jaap van Dissel al eerder tegen Tweede Kamerleden. "Naar mijn idee moet je dit niet op de spits drijven. de kleinste deeltjes verdienen aandacht. Maar om welk belang gaat het hier nu uiteindelijk? Niet om het afschaffen van social distancing. Dat blijft zeker nodig, ook volgens deze brief. Het gaat hier alleen om het al dan niet bevorderen van ruimtelijke ventilatie als maatregel."

- Intussen wordt de 'luchtoorlog' om corona steeds grimmiger, meent Volkskrant. Zo wijst hoogleraar medische biotechnologie Huub Schellekens erop dat er onder de ondertekenaars veel experts uit de installatiebranche zitten, met 'een duidelijke belangenverstremming', aldus Schellekens op sociale media. Bluysen zegt dat er ook volop medici tussen de ondertekenaars zitten. "Er zitten een paar bij met industriële banden. Maar het gros is hoogleraar in verschillende landen. En de mensen uit de branche die hebben getekend, zijn ook wetenschappelijk actief."
- Francesco Franchimon schuift aan bij talkshow Op1 om het over het 'belang van goede ventilatie' te hebben. Franchimon is een wetenschapper gespecialiseerd in de relatie volksgezondheid en binnenklimaat. Hij stelt dat het RIVM niet kan zeggen dat doordat zij niet kunnen aantonen dat het verband er niet is, dat het dus niet bestaat. "Het is in die zin onduidelijk." Franchimon stelt voor naar alle 'voorzichtigheidsbeginsels' te kijken, gezien de crisis waar we nu in zitten. "Neem daar geen risico's in." Volgens Franchimon heeft Maurice de Hond gelijk op het punt dat besmetting via de lucht wel degelijk invloed heeft op het totaal aantal besmettingen; "...dat het zo weinig is als het WHO en het RIVM suggereert, dat kunnen wij ons echt niet voorstellen met al het indirecte bewijs dat we wel hebben." In tegenstelling tot De Hond, ziet Franchimon het belang van de 1,5 meter, maar benadrukt dat de 'kleine druppels' niet vergeten moeten worden. Volgens de wetenschappers zijn de eisen uit het bouwbesluit vastgesteld op hele andere criteria en houden deze geen rekening met een virusuitbraak. We zouden veel meer moeten ventileren dan in het bouwbesluit staat. "We moeten echt iets gaan doen ['additionele maatregelen'] want in de winter kunnen we de ramen en deuren niet openzetten." Franchimon noemt UV-licht als andere optie. De wetenschapper zegt verder te hebben verwacht dat de WHO een onderzoek zou doen n.a.v. de brandbrief, hij is daarom niet verrast door het nieuws.

Nertsen

- 'Alweer een fokkerij besmet, experts staan voor raadsel' kopt Trouw. Experts noemen de twintigste uitbraak op een nertsenfarm 'een tegenvaller'. Besmette bedrijven worden geruimd en toch blijven er nieuwe corona- uitbraken bijkomen. "Dat er nog nieuwe besmettingen waren in de eerste weken is normaal. Maar ik had verwacht dat het nu wel was opgehouden", zegt Arjan Stegeman, epidemioloog aan de faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht en vicevoorzitter van het Outbreak Management Team Zoönose. Blijkbaar werken de genomen maatregelen onvoldoende. Of nemen de bedrijven het niet zo nauw met de opgelegde regels. Stegeman: "Ik sta niet als een agent op het erf. Maar het is niet aannemelijk dat het virus via de lucht binnenkomt. Als er dan ook geen transport van mest en dieren mogelijk is, moet het haast van mensen komen. Dit is een arbeidsintensieve tijd op de nertsenbedrijven. De jongen worden nu bij de moeder weggehaald en gevaccineerd tegen andere ziekten. Net als half maart, toen de nertsen werden gedekt, is dit een risicoperiode. Daar moeten nertsenhouders zich goed bewust van zijn." Onderzoek moet uitwijzen hoe de drie jongste besmettingen hebben plaatsgevonden.
- Viroloog Wim van der Poel (Wageningen University) denkt dat het kan helpen als medewerkers op nertsenfokkerijen verplicht beschermende kleding dragen. "Het werken met beschermingsmiddelen gebeurt nu nog op basis van adviezen. Op bedrijven waar geen zieke dieren zijn, bestaat geen verplichting. Je kunt eraan denken om het gebruik te verplichten. Enerzijds beschermen die middelen de mensen. Anderzijds ook de dieren, want een medewerker met lichte of beginnende symptomen kan heel goed een nerts besmetten." Hij zegt 'enigszins' verbaasd te zijn dat er besmettingen bijkomen ondanks de getroffen maatregelen. "We hadden gehoopt dat het na de besmettingen van de afgelopen weken wel gedaan zou zijn, zeker nu ook de infecties bij mensen afnemen. [...] Of een mens het virus inderdaad heeft overgedragen, onderzoeken we nu." Op de vraag of er opzet in het spel is, zegt Van der Poel: "Daar durf ik niets over te zeggen. De suggestie wordt vaker gewekt. Maar in de contacten die ik heb met de ondernemers, krijg ik het gevoel dat het integere mensen zijn. Op de bedrijven werken veel arbeidsmigranten die vaak ook dicht op elkaar wonen."
- Vanaf 2024 geldt in Nederland een verbod op het fokken van nertsen. Tegenstanders zien in de uitbraken genoeg reden om er eerder mee te stoppen. Voorzitter Jan van Hoof van Mens, Dier & Peel is het zat. "Hoe ver willen we het laten komen? Er zijn nu al 850.000 nertsen geruimd. Op de bedrijven werken veel arbeidsmigranten, die in pensions dicht bij elkaar wonen. Straks zijn alle bedrijven besmet, let maar op. Deze dieren zijn zo bevattelijk voor het virus."